

Дослідження виконано в межах наукового проєкту 0126U001078, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету України на замовлення Міністерства освіти і науки України.

УДК 338.24:314.7:519.24 21

DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.94.361523>

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СЦЕНАРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ГРОМАД ЧЕРЕЗ ТЕОРІЮ ІГОР

Калініченко Л. Л., д.е.н., проф. (ХНУ ім. В.Н.Каразіна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9847-8448>

Костенко А. М., к.е.н., проф. (СДУ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8970-4244>

Купенко О. В., д.е.н., проф. (СДУ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9131-5179>

У статті обґрунтовано застосування сценарного підходу з використанням теорії ігор для гендерного аналізу процесів відновлення територіальних громад в умовах війни та післявоєнної трансформації. Досліджено структурні взаємодії основних акторів (місцева влада, жінки, чоловіки, ВПО, донори) та їхні стратегії поведінки в умовах обмежених ресурсів і високої невизначеності. Запропоновано концепцію системного тиску як ключового параметра оцінки стійкості громади, визначено його гендерні компоненти та механізми зниження. Розроблено сценарну модель переходу від гуманітарного реагування до сталого розвитку через призму гендерно чутливої політики. Обґрунтовано систему кількісних індикаторів для моніторингу стану громади.

Ключові слова: сценарний підхід; теорія ігор; післявоєнне відновлення; територіальні громади; гендерна рівність; стратегічна взаємодія; сталий розвиток.

GENDER ASPECTS OF SCENARIO MODELLING OF COMMUNITIES THROUGH GAME THEORY

Kalinichenko L. L., Doctor of Economics, Professor

(V.N. Karazin Kharkiv National University)

Kostenko A. M., Doctor of Political Science, Professor (Sumy State University)

Kupenko O. V., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State University)

The article proposes an integrated analytical framework for studying the post-war recovery of territorial communities under conditions of high uncertainty and systemic instability. The research is based on the combination of the scenario approach and game theory, which allows not only to model alternative development trajectories but also to explain the mechanisms of their realization through strategic interaction among actors. The scenario approach is interpreted as a tool for analyzing multiple possible futures, identifying critical transition points and structural constraints of development, rather than as a linear forecasting method. However, its explanatory limitations regarding the persistence of inefficient development models are addressed through the application of game theory. Within

this framework, a territorial community is conceptualized as a system of interacting actors, including local authorities, households, donors, and internally displaced persons, whose decisions are interdependent and shaped by resource constraints and institutional conditions. The study introduces a multidimensional payoff function incorporating security, economic opportunities, access to social services, participation in decision-making, and systemic pressure. Particular attention is paid to the asymmetry of payoffs across social groups, which leads to the emergence of gender inequalities. The paper develops the concept of “gender-asymmetric equilibrium” to explain how unequal outcomes can persist as stable states due to rational behavior of actors under high systemic pressure and significant transformation costs. It is demonstrated that gender-neutral policies may represent suboptimal but stable equilibria, while gender-sensitive policies can alter the structure of incentives, reduce systemic pressure, and facilitate the transition toward more efficient and sustainable development paths. The proposed model contributes to a deeper understanding of post-war recovery processes and provides a conceptual basis for designing policies aimed at enhancing resilience, inclusiveness, and long-term sustainability of territorial communities.

Keywords: *scenario-based approach; game theory; post-war reconstruction; local communities; gender equality; strategic cooperation; sustainable development.*

Постановка завдання. Війна в Україні суттєво трансформувала умови функціонування територіальних громад, сформувавши середовище підвищеної невизначеності, багаторівневих ризиків та ресурсних обмежень. У таких умовах традиційні підходи до планування розвитку, що базуються на лінійному прогнозуванні, втрачають аналітичну релевантність, оскільки не здатні врахувати нелінійний характер кризових процесів, їх кумулятивний ефект та структурну асиметрію впливу на різні соціальні групи.

Особливої уваги потребує гендерний вимір відновлення, адже наслідки війни не є гендерно нейтральними. Жінки, чоловіки включаючи внутрішньо переміщені особи стикаються з різними формами обмежень, що визначає їхню участь у соціально-економічному житті громади. Відповідно, ігнорування цих відмінностей призводить до відтворення нерівності навіть у формально нейтральних політиках.

У цьому контексті виникає потреба у методології, здатній одночасно враховувати невизначеність, взаємодію акторів та структурну нерівність. Такою методологією є поєднання сценарного підходу з теорією ігор, що і становить предмет цього дослідження.

Аналіз наукових досліджень. Сучасні наукові дослідження, присвячені відновленню територіальних громад в умовах високої невизначеності, характеризуються переходом до міждисциплінарних підходів, які поєднують сценарний аналіз, теорію ігор, гендерний підхід та концепцію резильєнтності. Такий підхід дозволяє адекватніше відобразити складність соціально-економічних процесів у кризових умовах, зокрема в контексті війни та післявоєнного відновлення.

Сценарний підхід у сучасній науці розглядається як один із ключових інструментів стратегічного управління в умовах невизначеності. У працях Schoemaker, Bradfield та ін. доведено, що сценарне планування дозволяє відійти від лінійних прогнозів і формувати альтернативні траєкторії розвитку систем [1–2]. Це особливо актуально для українських громад, розвиток яких у воєнних умовах не може бути описаний єдиною прогнозою моделлю.

Важливим аналітичним інструментом є теорія ігор, яка дозволяє досліджувати взаємодію акторів у ситуаціях обмежених ресурсів і конфліктних інтересів. Класичні роботи Osborne і Rubinstein, а також Dixit і

Nalebuff формують основу аналізу стратегічної поведінки [4–5]. У контексті українських реалій це проявляється у збереженні гендерних та інституційних нерівностей.

Суттєвий блок досліджень присвячений гендерному виміру криз і відновлення. Міжнародні аналітичні звіти UN Women та Світового банку доводять, що війна має асиметричний вплив на жінок і чоловіків, зокрема через нерівний доступ до ресурсів, зайнятості та соціальних послуг [6-7]. У працях Elson та Kaberг обґрунтовано, що гендерно нейтральні політики у кризових умовах фактично відтворюють нерівність, зокрема через невидимість неоплачуваної доглядової праці [8-9]. В українських дослідженнях також наголошується на необхідності інтеграції гендерного підходу у процеси відновлення територіальних громад як умови їх соціальної стійкості [11]. Це підтверджує висновки щодо ролі жінок як ключового стабілізаційного ресурсу громади в умовах кризи.

Окрему увагу у сучасній науковій літературі приділено концепції резильєнтності, тобто здатності особистості, групи чи системи адаптуватися до стресу, долати життєві кризи та відновлюватися після несприятливих впливів. У працях Walker та ін. обґрунтовано здатність соціально-економічних систем адаптуватися до зовнішніх шоків та зберігати функціональність [12]. У цьому контексті концепція системного тиску, що характеризує накопичене навантаження на соціальні, економічні та інституційні підсистеми, відповідає сучасним підходам до аналізу системного стресу і дозволяє точніше оцінювати ризики відновлення.

Таким чином, сучасні наукові дослідження свідчать про необхідність переходу до комплексних міждисциплінарних моделей аналізу розвитку територіальних громад. Поєднання сценарного підходу, теорії

ігор, гендерного аналізу та концепції резильєнтності формує методологічну основу для розробки ефективних управлінських рішень у контексті війни та післявоєнної трансформації.

Метою статті є розробка теоретико-методологічного підходу до аналізу відновлення територіальних громад на основі поєднання сценарного підходу та теорії ігор із урахуванням гендерного виміру.

Виклад основного матеріалу. Сценарний підхід у сучасних дослідженнях розвитку складних соціально-економічних систем розглядається як ефективна методологічна альтернатива традиційному прогнозуванню, що ґрунтується на екстраполяції минулих тенденцій. На відміну від лінійних моделей, які передбачають відносну стабільність середовища, сценарний підхід виходить із припущення про нелінійність, багатоваріантність та високий рівень невизначеності розвитку. У цьому контексті сценарій трактується не як прогноз чи план, а як аналітична конструкція, що описує можливий стан системи за певної комбінації зовнішніх умов і управлінських рішень. Такий підхід відповідає класичним положенням сценарного аналізу, розробленим у працях Michel Godet та Paul J. H. Schoemaker, які обґрунтовують необхідність використання альтернативних сценаріїв як інструменту стратегічного мислення в умовах невизначеності [1; 13-16].

Авторський підхід до розуміння сценарного підходу полягає у його інтерпретації як інструменту не лише опису альтернативних майбутніх станів, але й виявлення структурних обмежень розвитку системи. Інакше кажучи, сценарії виконують подвійну функцію: з одного боку, вони моделюють потенційні траєкторії змін, а з іншого — дозволяють ідентифікувати критичні точки переходу та системні «вузькі місця», у яких незначні зміни параметрів можуть

призводити до якісно різних результатів. У цьому аспекті сценарний підхід виходить за межі класичного передбачення і наближається до інструменту діагностики системної стійкості.

Перевага сценарного підходу полягає у можливості аналізу не одного найбільш імовірного варіанту майбутнього, а множини альтернативних сценаріїв, які відрізняються за рівнем ризику, ресурсного забезпечення, інституційної спроможності та характером управлінських рішень. Це особливо важливо в умовах воєнної та післявоєнної трансформації, де соціально-економічні системи перебувають у стані нестійкої рівноваги.

Разом із тим, сценарний підхід має певні методологічні обмеження, оскільки не дає вичерпної відповіді на питання, чому за наявності ефективніших або соціально оптимальних сценаріїв система може залишатися у стані стагнації або відтворювати неефективні моделі розвитку. Для пояснення цієї суперечності доцільно залучити теорію ігор, яка дозволяє перейти від опису можливих станів до аналізу механізмів їх формування.

У межах теорії ігор, засновником якої вважається John Nash, соціально-економічна система розглядається як сукупність раціональних або обмежено раціональних акторів, що взаємодіють у ситуації стратегічної взаємозалежності. Ключовим поняттям є рівновага Неша — стан, у якому жоден із гравців не має стимулу змінювати свою стратегію за умови незмінності стратегій інших [17-18]. Саме це положення дозволяє пояснити, чому неефективні або нерівні моделі можуть зберігатися як стабільні.

У контексті соціально-економічного розвитку важливим доповненням до теорії ігор є підхід Amartya Sen, який розширює традиційне розуміння виграшу, включаючи до нього не лише матеріальні результати, але й можливості, доступ до

ресурсів та свободу вибору [19-20]. Це є особливо релевантним для гендерного аналізу, де нерівність проявляється не лише у доходах, але й у доступі до можливостей та участі у прийнятті рішень.

Таким чином, у межах запропонованого підходу територіальна громада розглядається як система стратегічної взаємодії акторів, результати якої визначаються не лише ресурсами, але й структурою стимулів і обмежень. При цьому гендерна нерівність може виникати не як наслідок свідомої дискримінації, а як результат раціональних стратегій у нерівних умовах, що узгоджується з логікою рівноважних станів у теорії ігор.

У цьому контексті доцільно ввести авторське поняття «гендерно асиметричної рівноваги», під якою розуміється такий стан системи, у якому стратегічна взаємодія акторів відтворює нерівномірний розподіл вигадів між соціальними групами, але при цьому залишається стабільною з точки зору індивідуальних стимулів. Саме такі рівноваги пояснюють, чому навіть за наявності ефективніших сценаріїв розвитку громада може залишатися у стані інституційної інерції.

Отже, поєднання сценарного підходу (у традиції Godet і Schoemaker [1; 13-16]) та теорії ігор (у розвитку Nash із розширенням через підхід Sen [17-20]) формує цілісну теоретико-методологічну основу дослідження. Воно дозволяє одночасно аналізувати альтернативні траєкторії розвитку та пояснювати механізми їх реалізації або блокування, що є критично важливим для дослідження процесів відновлення територіальних громад у складних і нестабільних умовах.

У межах такого підходу територіальна громада (G) формалізується як множина гравців (1):

$$G = \{A, W, M, D\} \quad (1)$$

Де, місцева влада (A), жінки (W), чоловіки (M), донори (D) взаємодіють у межах

єдиної системи. Також важливим є врахування наявності в громаді вразливих категорій населення. У межах даної моделі це продемонстровано на прикладі однієї з таких категорій — внутрішньо переміщених осіб (IDP), які характеризуються підвищеною чутливістю до системного тиску та потребують окремого аналітичного врахування (1).

$$G = \{A, W, M, D, IDP\}. \quad (1)$$

У контексті теорії ігор внутрішньо переміщені особи можуть розглядатися як асиметричний гравець, оскільки їхні ресурси, можливості впливу та стратегічні опції суттєво обмежені порівняно з іншими учасниками, що впливає на структуру взаємодій у системі.

Кожен із цих акторів обирає власну стратегію поведінки (2) яка визначається не лише його внутрішніми цілями, але й очікуваними діями інших учасників:

$$S_i \in \{S_i^1, S_i^2, \dots, S_i^n\}, \quad (2)$$

де S_i — множина (набір) усіх можливих стратегій i -го гравця,

$S_i^1, S_i^2, \dots, S_i^n$ — конкретні варіанти стратегій цього гравця.

Змістовно запропонована модель відображає реальні процеси відновлення територіальної громади як системи взаємодії різних акторів, де місцева влада визначає політики та інституційні рамки, домогосподарства адаптуються до змін або змінюють місце проживання, донори формують ресурсні обмеження та можливості, а соціальні групи зазнають різного рівня навантаження. У такій конфігурації громада постає як складна система взаємозалежних учасників, у якій рішення кожного актора впливають на результати інших.

Принципово важливим є те, що структура взаємодій у межах моделі має асиметричний характер для різних соціальних груп. Емпіричні дослідження у сфері стійкості громад [21] свідчать, що, зокрема, жінки частіше залучені до доглядової праці, яка виконує важливу стабілізуючу функцію на рівні громади (параметри γ, θ), тоді як чоловіки частіше стикаються з ризиками реінтеграції після участі у військових діях (параметри β, θ). Водночас ці відмінності не є універсальними та залежать від соціально-економічного і культурного контексту, що має враховуватися при формуванні публічних політик.

Окремо слід підкреслити, що зазначені відмінності, з одного боку, формують нерівномірний розподіл навантаження між соціальними групами, а з іншого — створюють потенціал людського ресурсу громади, який може бути використаний як фактор підвищення її стійкості за умови належного інституційного забезпечення.

Водночас, хоча попередній аналіз вказує на гендерну асиметрію на індивідуальному рівні, у формалізованій моделі домогосподарства розглядаються як агреговані актори. Такий підхід дозволяє спростити аналітичну модель і зосередитися на міжгрупових взаємодіях, однак може частково приховувати внутрішні розбіжності у стратегіях адаптації, розподілі ресурсів та прийнятті рішень усередині домогосподарств.

У цьому контексті поведінка акторів може бути описана через функцію виграшу (U_i), яка має багатовимірний характер (3) де виграш кожного гравця (S_i) залежить від обраної ним стратегії, стратегій інших акторів та рівня системного тиску (P) (рис. 1)hf:

$$U_i = f(S_i, S_{-i}, P). \quad (3)$$

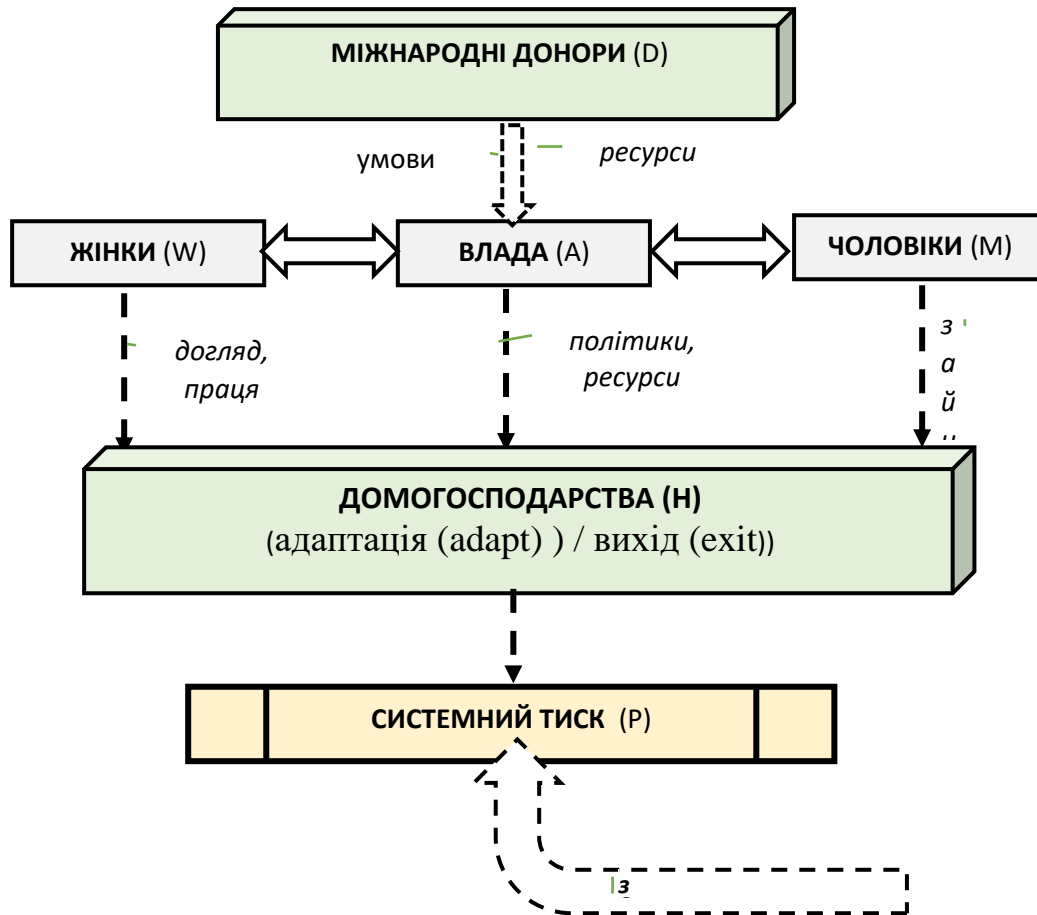

Рис. 1. Схема стратегічної взаємодії акторів у процесі раннього відновлення територіальної громади

Рис.1 відображає структуру стратегічної взаємодії акторів у процесі раннього відновлення територіальної громади. Центральним елементом системи є місцева влада (А), яка здійснює управлінський вплив через формування політик і розподіл ресурсів. Водночас її рішення перебувають під впливом зовнішніх акторів, зокрема міжнародних донорів (D), що визначають фінансові можливості та частково задають пріоритети розвитку.

Соціальні групи — жінки (W) та чоловіки (M) — реагують на управлінські рішення по-різному, що обумовлено гендерною специфікою ролей, доступом до ресурсів та рівнем навантаження. Сукупна поведінка цих груп, що також є не однорідною, формує адаптаційні стратегії домогосподарств, які можуть проявлятися

у збереженні участі в економічному житті громади або виході з системи (міграції).

Взаємодія зазначених акторів визначає рівень системного тиску (P), який виступає інтегральною характеристикою стану соціально-економічної системи. Важливою особливістю є наявність зворотного зв'язку: високий рівень системного тиску обмежує можливості акторів, впливаючи на їхні стратегії та знижуючи ефективність управлінських рішень.

Таким чином, схема ілюструє, що вигреш кожного актора формується в умовах багаторівневої взаємозалежності, що підтверджує доцільність використання функціональної залежності (3) для аналізу процесів поствоєнного відновлення.

У прикладному вигляді ця функція може бути представлена як (4):

$$U_i = \alpha B + \beta E + \gamma S + \delta R - \theta P, \quad (4)$$

де безпека (B), економічні можливості (E), доступ до соціальних послуг (S) та участь у прийнятті рішень (R) формують позитивні компоненти виграшу, тоді як системний тиск (P) знижує його загальний рівень.

Принципово важливим є те, що структура цієї функції є асиметричною для різних соціальних груп. Зокрема, для жінок більшої ваги набувають доступ до соціальних послуг і рівень доглядового навантаження (γ, θ), тоді як для чоловіків критичними є економічні можливості та процеси реінтеграції (β, θ). Це означає, що однакові управлінські рішення можуть мати різні наслідки для різних груп, що і формує гендерну асиметрію виграшів.

Для ілюстрації цієї логіки доцільно розглянути спрощену модель взаємодії між місцевою владою та домогосподарствами. У цій грі влада обирає між гендерно

нейтральною (GN) та гендерно чутливою (GS) політикою, тоді як домогосподарства (H) обирають між адаптацією (Adapt) та виходом із системи (Exit). Цей вибір наочно демонструють у своїй поточній поведінці та довгострокових рішеннях ВПО [22].

Для ілюстрації логіки взаємодії місцевої влади та домогосподарств доцільно розглянути спрощену модель у рамках теорії ігор. У цій двосторонній грі кожен із двох гравців обирає стратегію:

- місцева влада (A) може обирати між гендерно нейтральною політикою (GN) та гендерно чутливою політикою (GS);
- домогосподарства (H) обирають між адаптацією до політики (Adapt) та виходом із системи (Exit).

Кожна комбінація стратегій визначає виграші для обох гравців, що можна формалізувати у матриці виграшів (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця виграшів

	Adapt (адаптація)	Exit (вихід із системи)
GS гендерно чутлива політика	(4:4)	(1:2)
GN гендерно нейтральна політика	(2:3)	(1:1)

У клітинках матриці перший елемент відповідає виграшу місцевої влади (A), другий — виграшу домогосподарств (H). Наприклад, (1,1) означає низькі виграші обох сторін, тоді як (4,4) — максимальні виграші для обох.

Математично умови оптимального вибору стратегій можна записати як:

$$U_A (GS, Adapt) \geq U_A (GN, Adapt); \quad (5)$$

$$U_H (GS, Adapt) \geq U_H (GS, Exit), \quad (6)$$

де, $U_A (GS)$ - виграш місцевої влади при виборі стратегії (G) для актора (A)

$U_H (GS)$ - виграш домогосподарств при виборі стратегії (S) для актора (H)

Аналіз матриці дозволяє визначити рівновагу Неша — комбінацію стратегій, у якій жоден гравець не має стимулу односторонньо змінювати свою стратегію, якщо стратегія іншого гравця залишається незмінною. У наведеній матриці комбінація (GS, Adapt) є рівновагою Неша, оскільки:

- місцева влада не може підвищити свій виграш, перейшовши на GN, якщо домогосподарства залишаються в Adapt;
- домогосподарства не отримають кращого результату, обравши Exit, якщо влада обирає GS.

Таким чином, навіть за умови відсутності змін стратегій обох гравців, довгострокові виграші максимізуються,

оскільки GS забезпечує більшу ефективність політики, а Adapt дозволяє домогосподарствам стабільно залишатися в системі та отримувати вигоди.

Гендерно чутлива політика формує передумови для довгострокової стабільності та рівності вигод між групами громади. Домогосподарства, що обирають Adapt, забезпечують стабільну інтеграцію в систему та отримують максимальні вигоди від реалізованої політики. Аналіз подібних моделей дозволяє прогнозувати ефективність політик та мінімізувати ризики виходу домогосподарств із системи.

Однак реальна практика відновлення громад часто демонструє іншу конфігурацію — домінування гендерно нейтральної політики навіть за її нижчої ефективності. Це пояснюється наявністю додаткового параметра — вартості інституційної трансформації (7):

$$U_A^{GS} = U_A - C_T, \quad (7)$$

де C_T відображає витрати впровадження змін. Якщо ці витрати перевищують короткострокові вигоди, раціональною стає стратегія GN, що призводить до формування субоптимальної рівноваги.

Ключовим фактором, який впливає на вибір стратегій, є рівень системного тиску (P), що відображає накопичене навантаження на громаду. Його динаміка може бути описана як (8):

$$P_{t+1} = P_t + \Delta P - R, \quad (8)$$

де ΔP відображає накопичення проблем, а R — ефект управлінських рішень. За умов гендерно нейтральної політики ефект зниження тиску є мінімальним, що призводить до його зростання, тоді як гендерно чутливі політики дозволяють зменшувати системне навантаження.

Оскільки процес відновлення має довгостроковий характер, його доцільно розглядати як повторювану гру (9):

$$G = \sum_{t=0}^{\infty} \delta^t U_i^t, \quad (9)$$

де коефіцієнт дисконту δ відображає орієнтацію акторів на майбутні вигоди. За високих значень δ зростає ймовірність вибору стратегій, орієнтованих на сталий розвиток, тоді як низькі значення стимулюють короткострокові рішення.

Це безпосередньо відображається у сценаріях розвитку громади. На етапі гуманітарного реагування функція виграшу зводиться до базового виживання (10):

$$U_i = \alpha B + \phi S - \theta P, \quad (10)$$

де B — базові потреби,

S — соціальна участь у прийнятті рішень,

θP — негативний ефект системного тиску.

Включення соціального компоненту S підкреслює, що навіть на етапі гуманітарного реагування участь громади у прийнятті рішень є критичною, як зазначено у міжнародних гуманітарних стандартах.

У сценарії раннього відновлення додається економічна складова (11):

$$U_i = \alpha B + \phi S + \beta E - \theta P, \quad (11)$$

де E — економічні вигоди.

Тут також враховується соціальна участь S , оскільки рішення громад впливають на ефективність раннього відновлення.

Сценарій сталого розвитку характеризується повною інтеграцією всіх компонентів (12):

$$U_i = \alpha B + \beta E + \gamma S + \delta R + \theta P, \quad (12)$$

де R — результативність управлінських рішень.

Всі сценарії, від гуманітарного реагування до сталого розвитку, працюють на забезпечення системної стійкості та максимального виграшу громади, але саме сценарій сталого розвитку, що забезпечує максимальний сукупний виграш і системну стійкість. Успішність реалізації сценаріїв

залежить від рівня участі громади у прийнятті рішень (S), адекватності управлінських рішень (R) та врахування коротко- та довгострокових пріоритетів (δ).

Таким чином, зниження системного тиску виступає ключовою умовою переходу між сценаріями. Це потребує не лише ресурсної підтримки, але й інституційних змін, зокрема впровадження гендерно чутливої політики, розвитку соціальних сервісів та розширення участі жінок у прийнятті рішень.

Ефективність таких змін може бути оцінена через систему кількісних індикаторів, які дозволяють відстежувати рівень безпеки, зайнятості, доступу до послуг та інституційної спроможності громади. Їх використання забезпечує можливість раннього виявлення кризових тенденцій та оцінки ефективності політик.

Висновок. Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що інтеграція сценарного підходу та теорії ігор формує ефективну теоретико-методологічну основу для аналізу процесів поствоєнного відновлення територіальних громад. Запропонований підхід дозволяє не лише моделювати альтернативні сценарії розвитку в умовах високої невизначеності, але й пояснювати механізми їх реалізації через призму стратегічної взаємодії акторів, що функціонують у середовищі обмежених ресурсів та підвищених ризиків.

Доведено, що у поствоєнний період неефективні та гендерно нерівні моделі розвитку можуть відтворюватися як рівноважні стани системи. Це зумовлено тим, що актори — місцева влада, домогосподарства, донори та інші зацікавлені сторони — ухвалюють раціональні рішення, орієнтовані на мінімізацію ризиків і витрат у короткостроковій перспективі. За умов високого системного тиску, що формується внаслідок поєднання безпекових, економічних, соціальних і демографічних викликів, такі рішення можуть призводити

до закріплення субоптимальних траєкторій розвитку.

Особливістю поствоєнного відновлення є те, що системний тиск має кумулятивний характер і проявляється у перевантаженні соціальної інфраструктури, зростанні доглядового навантаження, дисбалансах на ринку праці та посиленні соціальної вразливості окремих груп населення. У цих умовах переважає короткострокова логіка управління, спрямована на оперативне реагування, що обмежує можливості для впровадження структурних змін.

У цьому контексті гендерно чутлива політика повинна розглядатися як ключовий інструмент підвищення ефективності поствоєнного відновлення, а не як додатковий або вторинний елемент публічного управління. Її значення полягає у здатності змінювати параметри системи: зменшувати рівень системного тиску через розвиток соціальних сервісів і підтримку вразливих груп, трансформувати структуру вирашів шляхом розширення доступу до економічних можливостей і ресурсів, а також знижувати інституційні бар'єри для участі різних соціальних груп у процесах прийняття рішень.

Таким чином, гендерно чутлива політика, сценарне планування та теорія ігор виступає механізмом переходу від короткострокових, реактивних моделей управління до стратегічно орієнтованих підходів, що забезпечують узгодження індивідуально раціональної поведінки акторів із довгостроковими цілями розвитку громади. Це створює передумови для досягнення ефективнішої рівноваги, у якій поєднуються економічна відбудова, соціальна згуртованість та інституційна стійкість.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання при розробці стратегій поствоєнного відновлення територіальних громад, зокрема у частині інтеграції гендерного підходу в процеси стратегічного планування, бюджетування,

управління ресурсами та моніторингу результатів. Запропонований підхід дозволяє також точніше оцінювати ризики реалізації різних сценаріїв відновлення та визначати пріоритетні напрями управлінського впливу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною перевіркою запропонованої моделі на прикладі українських громад, розробкою системи кількісних індикаторів оцінки системного тиску в умовах поствоєнної трансформації, а також поглибленням аналізу ролі міжнародної допомоги як фактора, що впливає на вибір стратегій та формування рівноважних станів у системі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Schoemaker P. J. H. Scenario planning: a tool for strategic thinking. *Sloan Management Review*. 1995. Vol. 36(2). P. 25–40. URL: https://www.researchgate.net/publication/220042263_Scenario_Planning_A_Tool_for_Strategic_Thinking
2. Bradfield R., Wright G., Burt G., Cairns G., Van der Heijden K. The origins and evolution of scenario techniques in long range business planning // *Futures*. 2005. Vol. 37(8). P. 795–812. DOI:10.1016/j.futures.2005.01.003
3. Osborne M. J., Rubinstein A. A course in game theory. Cambridge: MIT Press, 1994. 352 p. URL: <https://sites.math.rutgers.edu/~zeilberg/EM20/OsborneRubinsteinMasterpiece.pdf>
4. Dixit A., Nalebuff B. The art of strategy: a game theorist's guide to success in business and life. New York: W.W. Norton, 2008. 512 p. URL: http://164.52.217.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1651/1/The%20Art%20of%20Strategy_%20A%20Game%20Theorist%27s%20Guide%20to%20Success%20in%20Business%20and%20Life-1.pdf
5. Bowles S. Microeconomics: behavior, institutions, and evolution. Princeton: Princeton University Press, 2004. 608 p.
6. UN Women. Rapid gender analysis of Ukraine. 2023. URL: https://www.care-international.org/sites/default/files/2023-11/RGA_Ukraine_2023_ENG.pdf
7. World Bank. Gender dimensions of the Ukraine crisis. 2022. URL: <https://www.worldbank.org>; Key-Challenges-for-Refugee-Policies-and-Programs-A-Gender-Perspective.pdf
8. Elson D. Gender budgeting initiatives as an aid to gender mainstreaming // *World Development*. 1999. URL: https://genderbudgeting.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/12/diane_elson_gb_initiative1999.pdf
9. Kabeer N, 2016 Gender Equality, Economic Growth, and Women's Agency: the "Endless Variety" and "Monotonous Similarity" of Patriarchal Constraints Feminist Economics, Taylor & Francis Journals, vol. 22(1), pages 295-321, URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/femeco/v22y2016i1p295-321.html>
10. Лібанова Е. М. Резильєнтність соціально-економічної системи України до шоків, спричинених війною. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 3–23. DOI: 10.15407/dse2024.04.003
11. Олійник О., Міщук Г., Самолюк Н., Білан Ю. Соціальна напруженість у громадах в умовах внутрішнього переміщення населення // *Problems and Perspectives in Management*. 2025. Vol. 23(3). P. 645–657. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23\(3\).2025.46](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23(3).2025.46)
12. Walker B., Holling C. S., Carpenter S. R., Kinzig A. Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems // *Ecology and Society*. 2004. Vol. 9(2). URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss2/art5/>
13. Godet M. Creating Futures: Scenario Planning as a Strategic Management Tool. Paris: Economica, 2006. 369 p. URL: <https://archive.org/details/creatingfutures0000gode>

14. Godet M., Roubelat F. Creating the future: The use and misuse of scenarios // Long Range Planning. 1996. Vol. 29, No. 2. P. 164–171.

URL: http://en.lapropective.fr/dyn/anglais/articles/usage_and_misuse.pdf

15. Schoemaker P. J. H. Scenario Planning // The Palgrave Encyclopedia of Strategic Management. 2018. URL: DOI:10.1057/978-1-137-00772-8_652

16. Schoemaker P. J. H., Tetlock P. E. Taboo scenarios: How to think about the unthinkable // California Management Review. 2012. Vol. 54, No. 2. P. 5–24. URL: <https://doi.org/10.1525/cmr.2012.54.2.5>

17. Nash J. Non-Cooperative Games // Annals of Mathematics. 1951. Vol. 54, No. 2. P. 286–295. URL: <https://www.cs.upc.edu/~ia/nash51.pdf>

18. Nash J. The Bargaining Problem // Econometrica. 1950. Vol. 18, No. 2. P. 155–162. URL: <https://www.jstor.org/stable/1907266>

19. Sen A. Development as Freedom. New York : Oxford University Press, 1999. 366 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/development-as-freedom-9780198297581>

20. Sen A. Capability and Well-Being // The Quality of Life. Oxford : Clarendon Press, 1993. P. 30–53. URL: <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0003>

21. Стійкість цивільного населення в умовах війни в Україні : аналітичний звіт / Центр соціальних досліджень Сумського державного університету. URL: <https://csgard.sumdu.edu.ua/%d0%b0%d0%bd%d0%b0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9-%d0%b7%d0%b2%d1%96%d1%82-%d1%81%d1%82%d1%96%d0%b9%d0%ba%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d1%86%d0%b8%d0%b2%d1%96%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be/>

22. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Оцінка прогресу в пошуку довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення в Україні. Січень 2025. URL: <https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/fil>

es/reports/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%9E%D0%9C_%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%A1%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202025.pdf

REFERENCES

1. Schoemaker P. J. H. Scenario planning: a tool for strategic thinking // Sloan Management Review. 1995. Vol. 36(2). P. 25–40.

URL: https://www.researchgate.net/publication/220042263_Scenario_Planning_A_Tool_for_Strategic_Thinking

2. Bradfield R., Wright G., Burt G., Cairns G., Van der Heijden K. The origins and evolution of scenario techniques in long range business planning // Futures. 2005. Vol. 37(8). P. 795–812. DOI:10.1016/j.futures.2005.01.003

3. Osborne M. J., Rubinstein A. A course in game theory. Cambridge: MIT Press, 1994. 352 p. <https://sites.math.rutgers.edu/~zeilberg/EM20/OsborneRubinsteinMasterpiece.pdf>

4. Dixit A., Nalebuff B. The art of strategy: a game theorist's guide to success in business and life. New York: W.W. Norton, 2008. 512 p. <http://164.52.217.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1651/1/The%20Art%20of%20Strateg>

y_%20A%20Game%20Theorist%27s%20Guide%20to%20Success%20in%20Business%20and%20Life-1.pdf

5. Bowles S. Microeconomics: behavior, institutions, and evolution. Princeton: Princeton University Press, 2004. 608 p.

6. UN Women. Rapid gender analysis of Ukraine. 2023. URL: https://www.care-international.org/sites/default/files/2023-11/RGA_Ukraine_2023_ENG.pdf

7. World Bank. Gender dimensions of the Ukraine crisis. 2022. URL: <https://www.worldbank.org; Key-Challenges-for-Refugee-Policies-and-Programs-A-Gender-Perspective.pdf>

8. Elson D. Gender budgeting initiatives as an aid to gender mainstreaming // World Development. 1999. https://genderbudgeting.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/12/diane_elson_gb_initiative1999.pdf

9. Kabeer N, 2016 Gender Equality, Economic Growth, and Women's Agency: the "Endless Variety" and "Monotonous Similarity" of Patriarchal Constraints Feminist Economics, Taylor & Francis Journals, vol. 22(1), pages 295-321, <https://ideas.repec.org/a/taf/femeco/v22y2016i1p295-321.html>

10. Libanova E. M. Rezylients'nost sotsialno-ekonomichnoi systemy Ukrainy do shokiv, sprychynenykh viinoiu // Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. 2024. № 4. S. 3–23. DOI: 10.15407/dse2024.04.003

11. Oliinyk O., Mishchuk H., Samoliuk N., Bilan Yu. Sotsialna napruzhenist u hromadakh v umovakh vnutrishnoho peremishchennia naseleunia // Problems and Perspectives in Management. 2025. Vol. 23(3). P. 645–657. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23\(3\).2025.46](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.23(3).2025.46)

12. Walker B., Holling C. S., Carpenter S. R., Kinzig A. Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems // Ecology and Society. 2004. Vol. 9(2). URL: <https://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss2/art5/>

13. Godet M. Creating Futures: Scenario Planning as a Strategic Management Tool. Paris: Economica, 2006. 369 p. URL: <https://archive.org/details/creatingfutures000Ogode>

14. Godet M., Roubelat F. Creating the future: The use and misuse of scenarios // Long Range Planning. 1996. Vol. 29, No. 2. P. 164–171. URL: http://en.lapropective.fr/dyn/anglais/articles/use_and_misuse.pdf

15. Schoemaker P. J. H. Scenario Planning // The Palgrave Encyclopedia of Strategic Management. 2018. URL: DOI:10.1057/978-1-137-00772-8_652

16. Schoemaker P. J. H., Tetlock P. E. Taboo scenarios: How to think about the unthinkable // California Management Review. 2012. Vol. 54, No. 2. P. 5–24. URL: <https://doi.org/10.1525/cmr.2012.54.2.5>

17. Nash J. Non-Cooperative Games // Annals of Mathematics. 1951. Vol. 54, No. 2. P. 286–295. URL: <https://www.cs.upc.edu/~ia/nash51.pdf>

18. Nash J. The Bargaining Problem // Econometrica. 1950. Vol. 18, No. 2. P. 155–162. URL: <https://www.jstor.org/stable/1907266>

19. Sen A. Development as Freedom. New York : Oxford University Press, 1999. 366 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/development-as-freedom-9780198297581>

20. Sen A. Capability and Well-Being // The Quality of Life. Oxford : Clarendon Press, 1993. P. 30–53. URL: <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0003>

21. Stiikist tsyvilnoho naseleunia v umovakh viiny v Ukraini : analitychnyi zvit / Tsentri sotsialnykh doslidzhen Sumskoho derzhavnogo universytetu. URL: <https://csgard.sumdu.edu.ua/%d0%b0%d0%bd%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%b9-%d0%b7%d0%b2%d1%96%d1%82-%d1%81%d1%82%d1%96%d0%b9%d0%ba%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d1%86%d0%b8%d0%b2%d1%96%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be/>

22. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii (MOM). Otsinka prohresu v poshuku dovhostrokovykh rishen shchodo vnutrishnoho peremishchennia v Ukraini. Sichen 2025. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%9C%D0%9E%D0%9C_%D0%9E%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D1%88%D1%83%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%BE

%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%A1%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202025.pdf

Стаття надійшла 22.04.26

Стаття прийнята до друку після рецензування 11.05.26

Стаття опублікована (оприлюднена) 29.05.26